

Lausunto kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta

Kunnanhallitus 18.08.2025 § 120
157/00.04.00/2025

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja kertaluonteisesti toteutettavasta 75 miljoonan euron säästöstä, joka hallituksen kehysriihessä linjattiin poikkeuksellisesti valtionosuusuudistuksen alla toteutettavaksi vähentämällä noin 2 % kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoituksesta.

Tavoitteena on, että vähennys ei valtionosuusuudistuksen alla entisestään kasvata kuntien suhteellisia eroja valtionosuuksien saajina (tasasuuruisena euroa/asukas toteutettavana se vähentäisi kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta kuntakohtaisesti 0,6-40 %). Esitys on valtionosuusuudistuksen alla kertaluonteinen ja koskee vuotta 2026.

Pysyvä 75 miljoonan euron säästön toteutustapa ratkaistaan varsinaisen valtionosuusuudistuksen yhteydessä ja se voi poiketa kuntakohtaisesti nyt esitetystä. Nyt lausuttavaksi tuotu ratkaisumalli on julkaistu riihen tiedotteessa huhtikuussa ja myös esityksen luvut on riihen linjausten pohjalta julkaistu esityksen mukaisina kevään kuntatalousohjelmassa.

Tausta

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentista sekä valtionosuuteen tehtävistä määräaikaista vähennyksistä ja lisäyksistä säädetään vuosittain muuttamalla kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (618/2021, jäljempänä valtionosuuslaki). Muistiossa käsiteltävässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valtionosuuslakiin määräaikainen 32 a §. Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Muistiossa käsiteltävä lakiehdotus tulee olemaan osa syksyllä annettavaa hallituksen esitystä laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä säädetään muista muutoksista kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen vuonna 2026.

Tavoitteet

Tavoitteena on, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa eikä negatiivisia valtionosuuksia ja että lakisääteiset palvelut pystytään turvaamaan.

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön viimeistään 29.8.2025.

Valmistelu ja lisätiedot: kunnanjohtaja Esko Rautiainen, puhelin 0401053001 tai sähköpostitse esko.rautiainen(at)raakkyla.fi.

Päätösehdotus

Kunnanhallitus antaa pyydetystä asiasta Rääkkylän kunnan puolesta seuraavanlaisen lausunnon:

Kunta katsoo, ettei ehdotettua 75 miljoonan euron vähennystä kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin tule toteuttaa edes kertaluonteisena ja tasaeräisenä.

Esityksessä arvioidaan, että ratkaisu ei lisää kuntien välisiä suhteellisia

eroja, mutta taustamuistion mukaan leikkaus kohdistuisi kuntien saamiin valtionosuuksiin eri suuruisena siten, ettei negatiivisen valtionosuuksien kunnille tulisi lisälaskua, mutta suurimmillaan leikkaus olisi peräti 49 euroa/asukas. Leikkaus ei siten huomioi lainkaan kuntien nykyisiä taloudellisia liikkumavaroja tai kykyä sopeutua.

Leikkauksesta ei kuitenkaan seuraa sitä, että kuntien tehtävät ja vastuut vähenisivät, vaan kunnat edelleen kantavat vastuun peruspalvelujen laadun heikkenemisestä, henkilöstövähennyksistä, verojen korotuksista tai maksujen ja asiakasmaksujen noususta. Nämä tulisivat kohdistumaan suoraan kuntalaisiin ja erityisesti heikommassa asemassa oleviin.

Esityksessä ei arvioida leikkauksen vaikutuksista eri kokoisiin, eri alueilla sijaitseviin ja erilaisessa taloudellisessa asemassa oleviin kuntiin. Esityksessä myöskään ei ole arviota siitä, millaiset sopeuttamiskeinot kunnilla realistisesti on käytettävissään, jos vähennys toteutetaan esitetyssä muodossa.

Valtionosuudet ovat rahoitusta eduskunnan säätämiin lakisääteisiin tehtäviin. Valtionosuudet ovat valtion kunnille maksamia tukia, joiden tarkoitus on tasata kuntien välisiä taloudellisia eroja ja varmistaa, että kaikilla kunnilla on mahdollisuus järjestää lakisääteiset palvelut.

Eduskunta toki voi muuttaa valtionosuusjärjestelmää lailla, mutta sen täytyy ottaa huomioon seuraavat rajoitteet:

a) Perustuslain rajoitteet

Kunnallisen itsehallinnon ydin ei saa vaarantua.

Valtionosuusleikkaukset eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa kunnat eivät kykene täyttämään lakisääteisiä tehtäviään.

Oikeusvaltioperiaate ja suhteellisuusperiaate edellyttävät, että muutokset eivät ole kohtuuttomia.

b) Perustuslakivaliokunnan linjaukset

Valiokunta on todennut useaan otteeseen, että kunnallisen itsehallinnon ydinaluetta ei saa murentaa liiallisella sääntelyllä tai rahoituksen heikentämisellä.

Edellä esitetyn perusteella ja yhteenvetona Rääkkylän kunta esittää, että suunniteltu esitys kuntien valtionosuuksien kertaluontoisesta – 2 prosentin leikkaamisesta, jonka vaikutus kuntatalouteen on 75 000 000 euroa, tulee perua ja hakea kyseinen säästö muualta.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.